

Het broedseizoen 1999 van de Purperreiger in Nederland

Henk van der Kooij

Dit artikel is in het voorjaar van 2000 geschreven. Rond de drempel van een eeuw blik menigeen terug en vooruit. Terugblikkend bleek mij dat onderstaand overzicht het 17de Vogeljaar-purperreigerverslag in successie was. Het eerste verslag besprak de broedseizoenen 1980 tot en met 1982. Er broedden toen naar schatting respectievelijk 650, 550 en 510 paren in ons land. Het aantal paren gaf in de jaren tachtig een gestage daling te zien. Een dieptepunt werd bereikt in 1991 met circa 220 nesten. Daarna was er een lichte stijging. Het aantal nesten in 1995 tot en met 1999 lag rond of ruim boven de 300 paren (zie tabel 1). Het is opmerkelijk en jammer dat ondanks een lichte(?) stijging het aantal broedparen nog lang niet op het niveau ligt van dat van begin jaren tachtig. Daarom is er nog steeds reden tot zorg. Zorgelijk zijn ook de predatieproblemen die door de Vos in verscheidene broedgebieden worden veroorzaakt. Schrijver dezes hoopt dan ook de komende jaren deze reigersoort te kunnen blijven volgen en spreekt de wens uit dat er met name geld zal worden uitgetrokken voor een optimalisering van de broedgebieden van de Purperreiger. Dit fraaie schepsel is het waard!

Tabel 1 geeft het gebruikelijke overzicht.

nesttype	1996	1997	1998	1999
Friesland				
Oude Venen S	8	6	4-6	5
Oldeboorn R?	1	1	1-2	-
De Deelen R	4	3	4	3
Rottige Meenthe R	2-3	2	>3	>1
Brandemeer R	0-2	-	-	>1
Overijssel				
De Weerribben R	4-6	4	6	4
De Wieden D*	>21	20-25	c.30	>41
Zwarte Meer (O.) R	11	0	0	0
Zwarte Meer (W.) R	7	5-7	>7-10	?
Noord-Holland				
Naardermeer R	21	32	34	30
Vijfhoek R	-	1	?	?
Ankeveense Plassen R + D	5	2	0	2
Botshol R	-	-	1	0-1
Utrecht				
Breukeleveense Plas D	19	18	18	21
Molenpolder R + D	2	0?	?	?
Westbroekse Zodden R + D	3-4	0?	?	?
Kameriksche Nessen S	3	4	3	6
Zuid-Holland				
Nieuwkoop S	127-128	131	131	134
Ameide R	49	43	51	68
Kinderdijk R	(8)	>12	>35	47
Leerdam S	10	6	7	1
Spijk (S)R	7	>3	9	11
totaal circa	315	295	345	375

Tabel 1. Overzicht van de kolonies, gerangschikt naar provincie. 0 = 0 broedparen; R = rietnesttype; D = drijftil-nesttype; S = struweelnesttype; D* = de meeste nesten behoren tot type D.

Voor de Oude Venen en omgeving werden vijf nesten gemeld (J. Dijkstra). Het aantal broedparen in Friesland was in 1999 mogelijk wat kleiner dan in de jaren ervoor. De gegevens zijn echter door de versnippering globaal en daardoor vaak aan de lage kant. In de Kop van Overijssel blijft het de Purper-

reiger slecht gaan in **De Weerribben** (J. Bredenbeek) en in het **Zwarte Meer** (F. de Roder). De aantalschattingen van de laatste jaren voor **De Wieden** geven daarentegen een opmerkelijke stijging te zien. Het gaat hier de Purperreiger met name goed in de hoogwaterzone (P.M. Verbij).

In het **Naardermeer** werden op 9 juli vanuit de lucht dertig nesten geteld, iets minder dan in 1998. Wel kwam de Purperreiger weer met en-

De nestligging van de nieuwe kolonie aan de Breukeleveense Plas was in 1999 ongebruikelijk en laag. Op de foto Henk van der Kooij bij een nest in een Eeje. Foto: Elwin van der Kolk.

De Purperreiger heeft van 1991 tot en met 1998 met zekerheid gebroed in de oude kolonie aan de Breukeleveense Plas. Tekening: Elwin van der Kolk.

kele paren tot broeden bij Ankeveen (W.J.R. de Wijs).

Broedde in de **Botshol** in 1998 één paar in Waterriet, nu werd waarschijnlijk in het Grote Kooibos genesteld. De exacte nestplek was echter door de hoge waterstand moeilijk te lokaliseren (S. de Vries).

De kolonie aan de **Breukeleveense Plas** is regelmatig bezocht. De oude kolonie bleef geheel verlaten. De Purperreiger heeft hier met zekerheid van 1991 tot en met 1998 gebroed. In 1997 en in 1998 werden echter veel jongen gepredeerd en als reactie hierop is in 1999 de hele kolonie verhuisd naar het perceel waar in 1998 door P. Bakker ook broeden werd geconstateerd. Er werden toen twee nesten gevonden.

De broedresultaten van de 21 nesten in 1999 waren uitstekend (het eerste ei werd gevonden op 9 april). Toch blijft de situatie zorgelijk. De nestligging was namelijk ongebruikelijk: laag en kwetsbaar voor grondpredators. Bij aanwezigheid Vos zou er van de hele kolonie niets zijn terechtgekomen. Het moet trouwens niet worden uitgesloten geacht dat er aan het eind van het

broedseizoen toch weer jongen zijn gepredeerd. Op 13 augustus werden zes dode jongen gevonden. De restanten van twee jongen deden denken aan predatie.

In het **Nieuwkoopse plasseengebied** deed zich tussen de drie kolonies een opmerkelijke verschuiving voor. Hoewel eind maart al Purperreigers aanwezig waren in De Pot kwamen ze door de aanwezigheid van de Vos hier pas laat tot broeden. Bovendien verhuisde een deel van de vogels naar de kolonie Koeiensloot in het midden. In het voorjaar van 2000 bleek dat er bij Nieuwkoop in 1999 ook Purperreigers hebben gezeten in de oude kolonie van Keizerswaard. Minimaal vijf paren hebben er gebroed. Deze oude kolonie grenst aan die van Koeiensloot en bestaat uit zeer ontoegankelijk struweel. De drie kolonies (met tussen haakjes de juiste aantallen van 1998) telden respectievelijk 46 (61), minimaal 67 (42) en 21 (28) nesten. In totaal minimaal 134 (131) nesten. Met de vestiging in de vlakbij gelegen **Kameriksche Nessen** meegerekend komt het plasseengebied met omgeving op minimaal 140 paren tegen 134 in 1998.

Het blijft de kolonie bij **Ameide** goed gaan. Het aantal gevonden nesten bedroeg 68, een toename ten opzichte van 1998 van maar liefst 33%! Daarmee herbergde de Zouweboezem in 1999 de **grootste kolonie** van ons land (R.F. den Breejen, G. Dekker, R. Garskamp, R. Verbeek en H. Zatinge).

Het drassige rietland van de Hoge Boezem van de Overwaard bij **Kinderdijk** geeft langzaam maar zeker zijn purperreigergeheimen prijs. Al gaat het niet vanzelf. Metershoog Waterriet werkt desoriënterend. Ad Kooi en Jan Schoonderwoerd weten ervan mee te praten! Er waren in 1999 twee locaties. Op de plek waar in 1998 minimaal 35 nesten aanwezig waren, werden nu 28 nesten gevonden. Op een plek iets dieper het gebied in, waar leden van de Natuur- en Vogelwacht 'De Alblasserwaard' ook Purperreigers hadden zien neerdalen, werden negentien nesten gevonden in hoog Waterriet. In totaal dus 47 nesten en nog is niet te zeggen dat alle nesten zijn gevonden!

Het aantal nesten langs de Nieuwe Zuiderlingedijk bij **Leerdam** was bedroevend: slechts één nest werd gevonden. Over de oorzaak van deze grote achteruitgang valt weinig concreets te zeggen. Misschien is er een verband met de kolonie bij **Spijk**: hier steeg het aantal nestvondsten van negen in 1998 naar elf in 1999.

Tot slot zij opgemerkt dat SOVON Nieuws (december 1999) nog één geslaagd broedgeval van de Purperreiger uit Noord-Brabant-Oost (Soerendons Goor) vermeldt.

jaar	1996	1997	1998	1999	gemiddeld
Friesland	5	4	4	3	4
Overijssel	14	11	13	12	13
Noord-Holland/Utrecht	17	19	16	16	17
Zuid-Holland	64	66	67	70	67
totaal	100	100	100	101	101

Tabel 2. De procentuele verdeling van het totale aantal geschatte broedparen van de Purperreiger in de periode 1996 tot en met 1999 over de verscheidene provincies/streek (Noord-Holland, Utrecht).

Discussie

Het totale aantal broedparen is voor 1999 geschat op zeker 375 paren. Tweederde van dit totaal kwam tot broeden in de provincie Zuid-Holland (zie tabel 2). Dit beduidend hogere aantal komt door de groei van de kolonie bij Ameide (+ zeventien nesten), door de grotere nauwkeurigheid bij de inventarisatie van de kolonie bij Kinderdijk (+ twaalf nesten) en door de mogelijke groei (het betreft aantalschattingen) van het aantal broedparen in De Wieden (+ negen nesten). Het is verder opmerkelijk dat in het Naardermeer, bij de Breukeleveense Plas en met name ook in en bij het Nieuwkoopse plasseengebied (inclusief de Kamerikse Nessen) het aantal getelde nesten vrijwel gelijk was aan dat van vorig jaar. Kortom in sommige gebieden, en dat geldt zeker voor de Zouweboezem, nam de soort toe, terwijl in andere gebieden de soort zich op hetzelfde niveau wist te handhaven. Ook nu weer blijkt dat lokale verschillen mede een invloed hebben op het aantalsverloop van de verschillende kolonies. Hierbij kan met name worden gedacht aan de invloed van de Vos. De drie gebieden die het in 1999 goed deden, waren Ameide (vosloos), Kinderdijk (idem) en de hoogwaterzone in De Wieden (idem). Gebieden waar de stand gelijk bleef, zoals het Naardermeer en het Nieuwkoopse plasseengebied, kennen wel Vossen, terwijl de situatie in de kolonie aan de Breukeleveense Plas, na twee jaren van forse predatie, duidelijk beter was en gepaard ging met een lichte toename.

■ Ir. H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren.

Heel afwijkend en niet te verklaren is het vrijwel leeg blijven van de kolonie bij Leerdam. De kolonie bij Spijk (ook vosloos) deed het daarentegen goed.

De kolonie in De Pot was tientallen jaren de belangrijkste Nederlandse kolonie. In 1998 stond De Pot op de eerste plaats met 61 nesten, Ameide nam de tweede plaats in met 51 nesten, Koeiensloot en Kinderdijk stonden op de derde en vierde plaats met respectievelijk 42 en >35 nesten. Het is heel wel mogelijk dat feitelijk Kinderdijk op de derde plaats kwam. Dit zullen wij echter nooit weten.

In 1999 kwam Ameide op de eerste plaats met 68 nesten, Koeiensloot op de tweede plaats met minimaal 67 nesten en Kinderdijk was derde met 47 nesten, De Pot zakte naar de vierde plaats met 'slechts' 46 nesten! De opvallende achteruitgang in deze belangrijke kolonie komt geheel voor rekening van de Vos. Het is te hopen dat er op korte termijn vosonvriendelijke, bij voorkeur ecologische maatregelen worden genomen om dit potentieel uitermate belangrijke broedgebied optimaal te doen blijven voor de Purperreiger.

Ondanks zorg kan toch met vreugde worden opgemerkt dat het verloop van het aantal broedparen van de Purperreiger in Nederland aan het einde van de twintigste eeuw langzaam maar zeker de goede kant is uitgegaan. Een bemoedigende ontwikkeling.